

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

# VÝROČNÍ ZPRÁVA

KNIHOVEN ČVUT



Zpracovala: PhDr. Barbora Ramajzlová, Mgr. Michaela Morysková

Podklady připravily:

Stanislava Bořilová, RNDr. Ivana Hájková, PhDr. Jaroslava Goldšmídová,  
PhDr. Lenka Krejčová, PhDr. Helena Kovářiková, PhDr. Marta Machytková,  
Bc. Magdalena Maňhalová, Mgr. Lenka Němečková, Leona Šrůtová,  
Mgr. Jarmila Štruncová, PhDr. Ludmila Tichá, Mgr. Ilona Trtíková

– květen 2009 –

## Obsah

Úvod.....	3
System knihoven ČVUT .....	3
Knihovní a informační fondy.....	4
Financování knihovních a informačních fondů.....	5
Služby .....	9
Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů.....	13
Informační vzdělávání uživatelů .....	17
Vysokoškolské kvalifikační práce.....	18
Podpora vědy a výzkumu .....	19
Knihovní systém.....	19
Prostory.....	20
Personální obsazení.....	20
Transformace knihoven ČVUT a jejich účast v projektu Národní technické knihovny .....	21
Další aktivity.....	22
Publikační a přednášková činnost.....	23
Granty .....	25
Seznam zaměstnanců knihoven k 31. 12. 2008.....	26

## Úvod

Výroční zprávy knihoven ČVUT byly zveřejňovány od roku 1998, zpráva za rok 2008 je poslední v této řadě. V průběhu roku 2008 byla připravována transformace knihoven ČVUT, která vyústila v návrh vytvoření Ústřední knihovny ČVUT jako samostatného pracoviště. Tento návrh byl schválen Akademickým senátem ČVUT dne 17. 12. 2008. Hlavním impulsem vzniku Ústřední knihovny byla účast ČVUT v projektu Národní technické knihovny v Dejvicích. Tomuto tématu je věnována samostatná kapitola Transformace knihoven ČVUT a jejich účast v projektu Národní technické knihovny.

Výroční zpráva obsahuje tradičně údaje o přírůstcích fondů knihoven a jejich financování, informuje o uživatelích knihoven a službách, které jsou jim poskytovány, dále je pozornost věnována problematice dostupnosti elektronických informačních zdrojů a jejich využití. Zpráva se zabývá všemi dalšími aktivitami, které knihovny realizovaly v loňském roce.

## System knihoven ČVUT

Knihovnicko–informační podpora vzdělávacího a vědeckovýzkumného procesu školy je zajišťována ze statutu ČVUT prostřednictvím systému knihoven ČVUT. Tvoří jej knihovny fakult, vysokoškolských ústavů a knihovna Výpočetního a informačního centra:

### **Ústřední knihovna Fakulty stavební a Fakulty architektury (FSv+FA)\***

Thákurova 7, Praha 6 – Dejvice

### **Ústřední knihovna Fakulty strojní (FS)\***

Karlovo nám. 13, Praha 2 – Nové Město

### **Ústřední knihovna Fakulty elektrotechnické (FEL)\***

Technická 2, Praha 6 – Dejvice

### **Ústřední knihovna Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské (FJFI)**

Břehová 7, Praha 1

### **Ústřední knihovna Fakulty dopravní (FD)**

Horská 3, Praha 2

### **Knihovna Fakulty biomedicínského inženýrství (FBMI)**

Sítná 3105, Kladno

### **Knihovna Kloknerova ústavu (KÚ)**

Šolínova 7, Praha 6 – Dejvice

### **Knihovna Masarykova ústavu vyšších studií (MÚVS)**

Horská 3, Praha 2

### **Knihovna Výpočetního a informačního centra (VIC)**

#### **Oddělení knihoven VIC**

Zikova 4, Praha 6 – Dejvice

\*součástími jsou dílčí (katederní nebo ústavní) knihovny

Knihovny jsou podle knihovního zákona zařazeny do evidence Ministerstva kultury ČR jako základní knihovny se specializovaným fondem. V rámci systému knihoven spolupracují také výběrové příruční knihovny Archivu ČVUT a Výzkumného centra průmyslového dědictví ČVUT. Informace o jednotlivých knihovnách jsou dostupné na webových stránkách <http://knihovny.cvut.cz/>.

Knihovny ČVUT, ač dislokované po Praze i mimo ni, pracují ve sjednoceném prostředí – jednotný knihovní software a jednotné využívání informačních technologií, souborný katalog knihovních fondů, společná databáze uživatelů, správa sdílené katalogizace dokumentů,

zajišťování a zpřístupňování elektronických informačních zdrojů, správa a rozvoj systému elektronických služeb, tvorba a správa webových stránek knihoven ČVUT, rozvoj informačního vzdělávání, centrální grantová činnost a další činnosti.

Organizace, řízení a financování knihoven ČVUT jsou plně v kompetenci děkanů fakult a ředitelů součástí. Zajišťování centrálních funkcí knihovnicko-informační oblasti ČVUT je v kompetenci Výpočetního a informačního centra, jehož prostřednictvím jsou tyto funkce a služby financovány.

Podle základních statistických ukazatelů vypadal rok 2008 v jednotlivých knihovnách podle následující tabulky:

ČVUT	FSv+FA	FS	FEL	FJFI	FD	FBMI	MUVS	KU	VIC	Celkem
<b>Knih. fond</b>	165 723	107 542	110 951	73 855	15 802	4 400	8 168	31 448	864	<b>518 753</b>
<b>Přírůstky</b>	2 080	2 113	1 667	2 091	1 855	565	370	320	50	<b>11 111</b>
<b>Výpůjčky</b>	24 426	20 477	13 498	7 986	30 798	2 282	10 391	980	187	<b>111 025</b>
<b>Uživatelé</b>	7 299	5 760	6 327	2 426	2 797	583	1 906	365	84	<b>27 547</b>
<b>Časopisy</b>	143	148	203	86	73	5	28	46	4	<b>736</b>
<b>Stud. místa</b>	155	126	77	50	76	24	7	4	0	<b>519</b>
<b>Zaměstnanci</b>	8,0	9,4	7,5	3,2	2,5	0,8	2,0	1,0	0,1	<b>34,5</b>

tab. 1

Pro srovnání jsou v následující tabulce uvedeny souhrnné statistické údaje za léta 2000 – 2008.

ČVUT	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<b>Knihovní fondy</b>	499 189	494 978	499 014	499 022	503 626	509 275	515 923	516 751	518 753
<b>Přírůstky/rok</b>	7 897	6 671	9 357	9 421	9 983	10 476	11 802	11 644	11 111
<b>Výpůjčky/rok</b>	65 119	62 786	67 181	70 655	66 839	81 224	88 520	108 412	111 025
<b>Počet uživatelů</b>	24 990	28 570	20 331	21 493	24 240	23 339	26 012	26 341	27 547
<b>Počet titulů čas.</b>	735	781	710	719	724	726	748	728	736
<b>Studijní místa</b>	470	440	432	432	436	436	519	519	519
<b>Zaměstnanci</b>	32,8	32,0	31,6	32,6	33,6	34,4	33,8	34,5	34,5

tab. 2

## Knihovní a informační fondy

Knihovny ČVUT budují specializované fondy informačních zdrojů – klasické i elektronické – podle informačního profilu, který vychází ze zaměření studijních programů a studijních oborů a konkrétní vědecké a výzkumné činnosti fakult a ústavů. Akviziční proces probíhá v úzké součinnosti s pedagogy a vědeckými pracovníky.

V roce 2008 bylo do fondů knihoven ČVUT pořízeno 11 111 knihovních jednotek, což je o 533 knihovních jednotek méně než v roce minulém. Ale při pohledu na vývoj přírůstků (graf 3),

lze konstatovat stabilizovaný trend ročního nárůstu. Přírůstek je tvořen dokumenty, které jsou převážně pořizovány nákupem, menší část přírůstků je získávána jako dary, mezinárodní výměnou nebo jako tzv. povinné výtisky – tiskoviny, které vydává Nakladatelství ČVUT. Celkový objem fondů knihoven ČVUT je 518 753 knihovních jednotek. Knihovny ČVUT provádějí systematickou aktualizaci svých fondů. V roce 2008 bylo vyřazeno z fondů celkem 9 089 knihovních jednotek

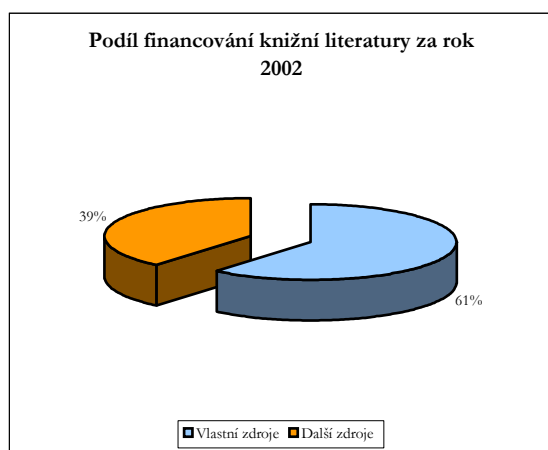
Časopisecký fond obsahoval 736 titulů časopisů, které jednotlivé knihovny ČVUT předplácely v tištěné formě. Více jak čtyřnásobný (!) byl počet titulů, které byly zpřístupňovány elektronicky. Celkem bylo v roce 2008 elektronicky zpřístupněno 3 273 titulů, z toho 177 titulů vydavatelství Elsevier, 217 titulů vydavatelství Wiley, 2 765 titulů vydavatelství Springer (v tomto počtu jsou zahrnuty i časopisy vydavatelství Kluwer), 24 titulů časopisů v rámci digitální knihovny společnosti IEEE CS a 90 titulů v digitální knihovně ACM.

Elektronický informační fond byl dále tvořen bibliografickými a fulltextovými databázemi. Systematicky je již budován fond elektronických knih, a to nejen formou licencovaného přístupu, ale i jejich trvalým nákupem. Elektronickému informačnímu fondu je věnována kapitola Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů.

## Financování knihovních a informačních fondů

Pořizování nových knihovních fondů je financováno z různých zdrojů, a to jak z finančního limitu (rozpočtu), který je přidělen každé knihovně přímo fakultou nebo ústavem, tak z provozních prostředků kateder a ústavů fakult. Dalším zdrojem financování jsou prostředky z grantové činnosti, z výzkumných záměrů, příp. z doplňkové činnosti.

Tzv. další finanční zdroje tvoří stále větší podíl na nákup **knižní literatury**. Pro srovnání je na koláčových grafech 1 a 2 porovnán současný nárůst tohoto podílu oproti roku 2002. V důsledku tohoto způsobu financování je většina nových přírůstků umístěna v knihovnách kateder a ústavů fakult, jejich dostupnost jiným uživatelům je zajišťována prostřednictvím služeb dané fakultní knihovny.



graf 1, 2

V tabulce 3, 4, 5 jsou uvedeny konkrétní částky, které byly na jednotlivých fakultách a součástech věnovány na nákup knižního a časopiseckého fondu, částky jsou rozděleny podle způsobu financování. Významným mimorozpočtovým podílem (zejména ze zbylých finančních prostředků projektu 1N) byly financovány e-knihy, proto jim věnujeme samostatnou tabulku.

Knihy	Knihovna		Fakulta (katedry, ústavy)		Celkem
	Vlastní finanční zdroje*	Další finanční zdroje**	Vlastní finanční zdroje***	Další finanční zdroje****	
FSv +FA	522 432	55 000	152 015	999 949	1 729 396
FS	448 079	74 078	0	274 187	796 344
FEL	221 317	55 000	71 493	858 418	1 206 228
FJFI	536 004	0	0	660 277	1 196 281
FD	288 785	0	29 564	187 797	506 146
FBMI	100 070	0	0	196 662	296 732
KU	0	4 022	0	61 007	65 029
MUVS	16 070	0	107 907	33 641	157 618
VIC	1 711	42 792	0	0	44 503
<b>Celkem</b>	<b>2 134 468</b>	<b>230 892</b>	<b>360 979</b>	<b>3 271 938</b>	<b>5 998 277</b>

tab. 3

E-knihy	Knihovna		Fakulta (katedry, ústavy)		Celkem
	Vlastní finanční zdroje*	Další finanční zdroje**	Vlastní finanční zdroje***	Další finanční zdroje****	
FSv +FA	138 511	215 000	0	0	353 511
FS	53 221	120 072	0	0	173 293
FEL	99 327	213 000	30 106	46 431	388 864
FJFI	0	113 000	0	0	113 000
FD	0	32 000	0	0	32 000
FBMI	0	12 000	0	0	12 000
KU	0	31 367	0	0	31 367
MUVS	0	603	0	0	603
VIC	0	0	0	0	0
<b>Celkem</b>	<b>291 059</b>	<b>737 042</b>	<b>30 106</b>	<b>46 431</b>	<b>1 104 638</b>

tab. 4

Časopisy	Knihovna		Fakulta (katedry, ústavy)		Celkem
	Vlastní finanční zdroje*	Další finanční zdroje**	Vlastní finanční zdroje***	Další finanční zdroje****	
FSv +FA	580 772	0	20 531	58 598	659 901
FS	579 870	0	0	14 148	594 018
FEL	1 170 236	0	164 630	84 398	1 419 264
FJFI	903 691	0	0	0	903 691
FD	67 958	0	3 084	0	71 042
FBMI	2 156	0	0	0	2 156
KU	46 149	0	0	116 577	162 726
MUVS	0	0	24 813	0	24 813
VIC	2 120	0	0	0	2 120
<b>Celkem</b>	<b>3 352 952</b>	<b>0</b>	<b>213 058</b>	<b>273 721</b>	<b>3 839 731</b>

tab. 5

\* rozpočet knihovny

\*\* granty knihovny a odd. knihoven

\*\*\* režie kateder, ústavů

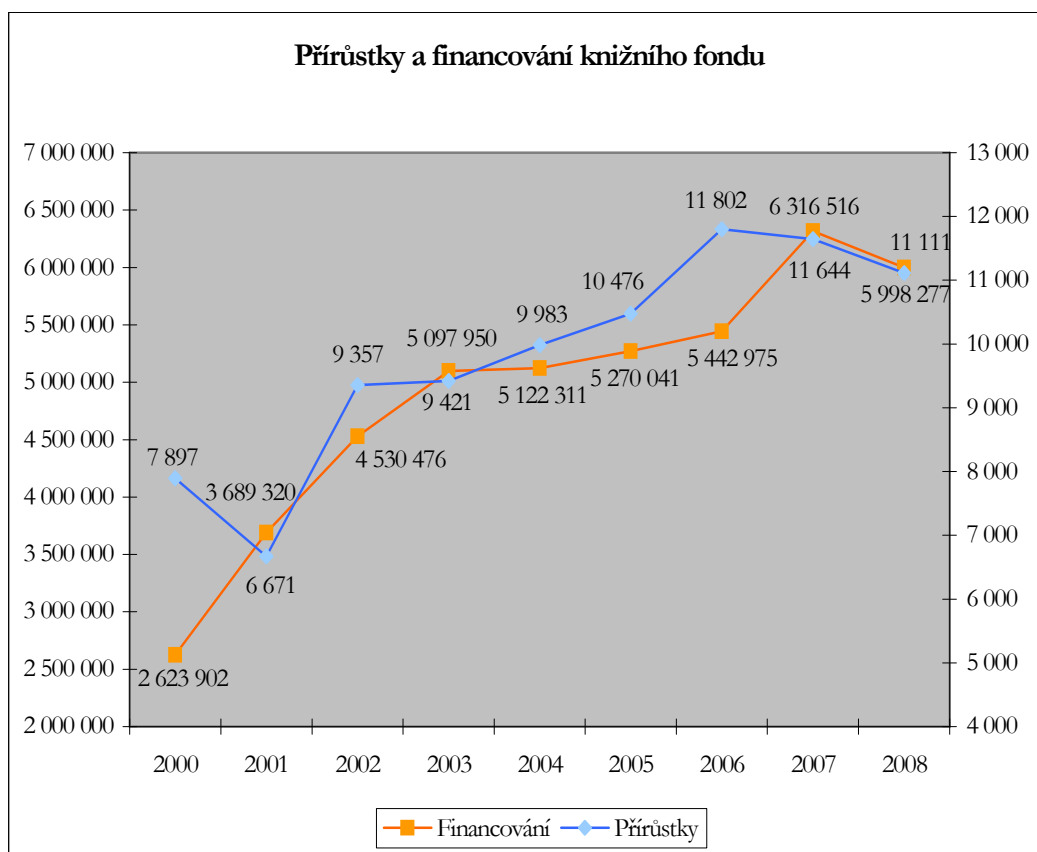
\*\*\*\* granty, výzkumné zprávy

Celkové financování všech nákupů je shrnuto v tabulce 6.

	Knihy	E-knihy	Časopisy	EIZ	Celkem
<b>FSv +FA</b>	1 729 396	353 511	659 901		<b>2 742 808</b>
<b>FS</b>	796 344	173 293	594 018		<b>1 563 655</b>
<b>FEL</b>	1 206 228	388 864	1 419 264		<b>3 014 356</b>
<b>FJFI</b>	1 196 281	113 000	903 691		<b>2 212 972</b>
<b>FD</b>	506 146	32 000	71 042		<b>609 188</b>
<b>FBMI</b>	296 732	12 000	2 156		<b>310 888</b>
<b>KU</b>	65 029	31 367	162 726		<b>259 122</b>
<b>MUVS</b>	157 618	603	24 813		<b>183 034</b>
<b>VIC</b>	44 503	0	2 120		<b>46 623</b>
<b>ČVUT</b>				1 220 903	<b>1 220 903</b>
<b>Celkem</b>	<b>5 998 277</b>	<b>1 104 638</b>	<b>3 839 731</b>	<b>1 220 903</b>	<b>12 163 548</b>

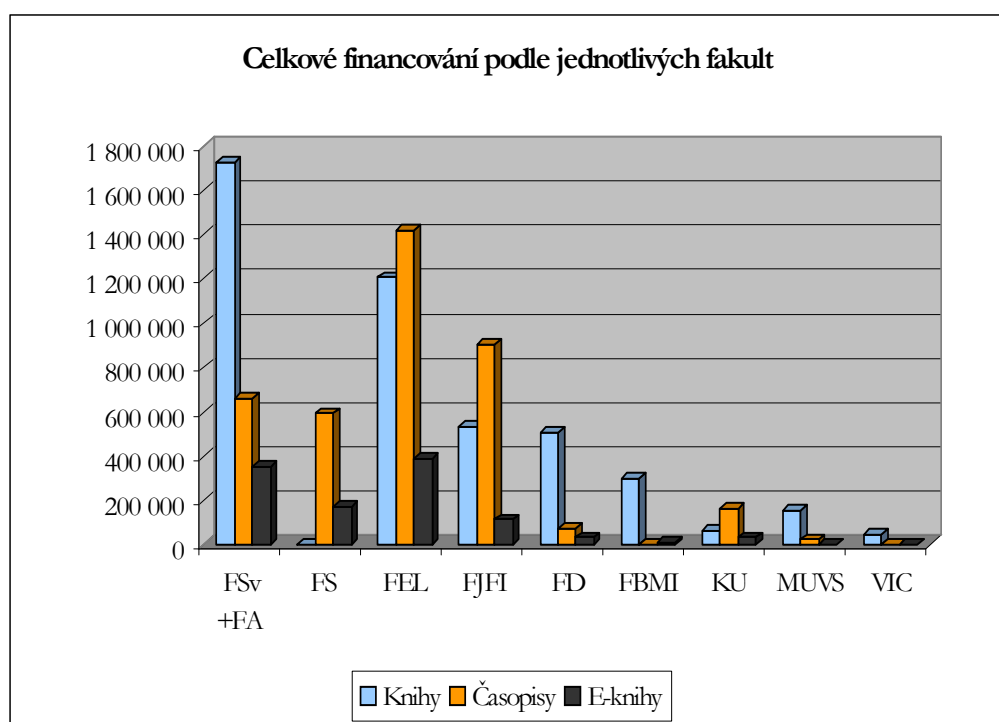
tab. 6

Na grafu 3 je vidět dlouhodobý vývoj vztahu objemu přírůstků a objemu prostředků na ně vynaložených.



graf 3

Celkové financování knižního a časopiseckého fondu v roce 2008 na jednotlivých fakultách a součástech je uvedeno na grafu 4.



graf 4

### Financování elektronických informačních zdrojů

Dostupnost elektronických informačních zdrojů (EIZ) byla zajištěna jednak z finančních prostředků školy, jednak z dotace programu MŠMT 1N *Informační infrastruktura pro výzkum*, který v roce 2008 skončil. Z centrálních prostředků ČVUT bylo věnováno na zpřístupňování elektronických informačních zdrojů a jejich podporu 1 220 903 Kč.

Pro porovnání jsou v tabulce 7 uvedeny konkrétní částky, které poskytla škola z vlastních prostředků na financování elektronických informačních zdrojů v uplynulých letech.

Elektronické informační zdroje	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	1 349 545	845 000	1 255 000	1 285 000	610 000	625 000	799 000	845 000	1 220 903

tab. 7

### Celkové financování knihovních a informačních fondů

Oproti předchozímu roku se v celkovém financování v roce 2008 projevil nárůst o 1,5 mil. Kč a na pořízení knihovních a informačních fondů bylo věnováno skoro 11,5 mil. Kč. Byl sice zaznamenán mírný pokles v počtu přírůstků (o 158 knihovních jednotek) i v počtu tištěných časopisů (o 20 titulů), ale fondy byly doplněny o 285 titulů elektronických knih, které nejsou evidovány jako přírůstky knihovních jednotek, ale záznamy o nich jsou zpracovány do

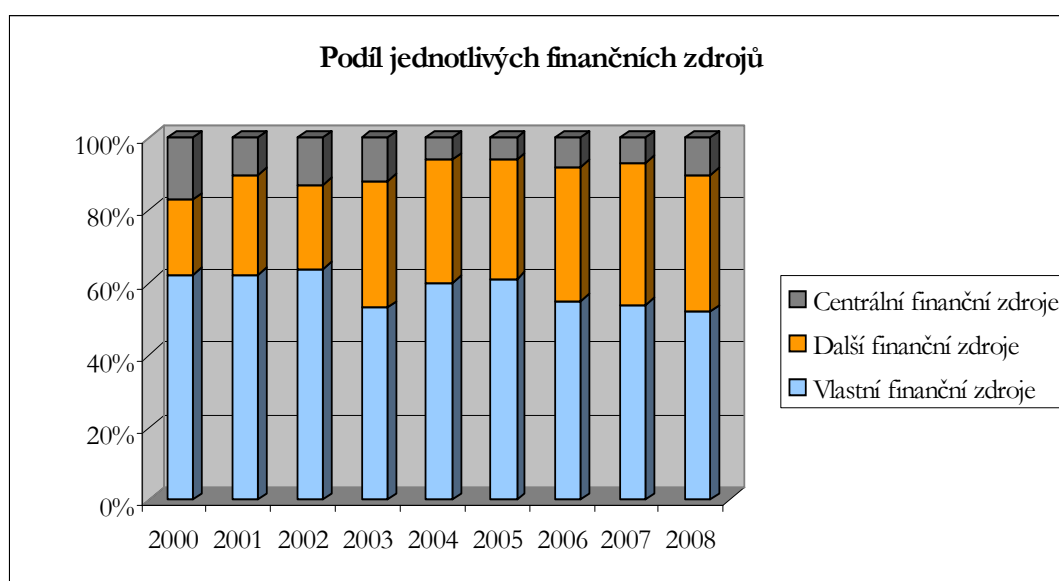


katalogu. Pro porovnání jsou v tabulce 8 uvedeny celkové sumy, které byly věnovány na nákup informačních zdrojů na ČVUT v období 2000 – 2008.

Informační zdroje ČVUT	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	8 349 611	8 475 879	9 686 367	10 781 140	9 760 143	9 969 349	10 337 854	11 441 636	12 163 548

tab. 8

Dlouhodobé financování knihoven ČVUT z hlediska toků finančních zdrojů na pořízení informačních zdrojů, a to jak knižní produkce, periodik i elektronických informačních zdrojů, zobrazuje graf 5.



graf 5

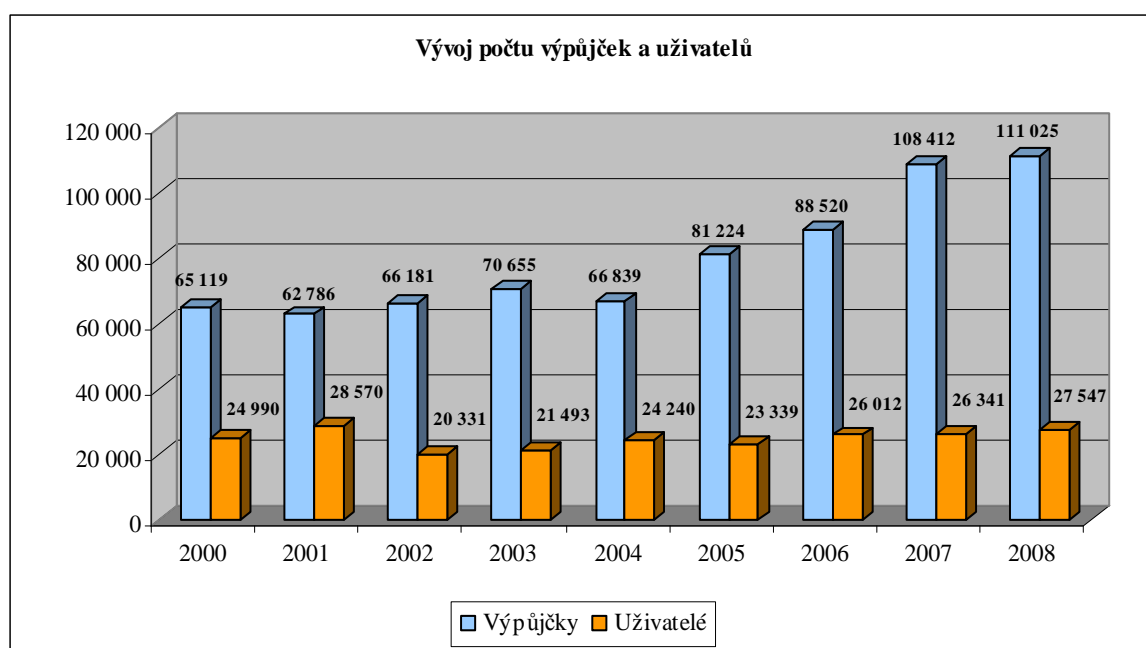
Ještě jednou shrňme, že centrální finanční zdroje jsou přidělovány univerzitou na zajištění licencí a služeb, které souvisejí s dostupností EIZ, další finanční zdroje jsou získávány z grantů, výzkumných záměrů, příp. z doplňkové činnosti. Vlastní finanční zdroje představují neinvestiční prostředky, které jsou přidělovány knihovně v rámci rozpočtu nebo jsou poskytovány z provozních prostředků kateder či ústavů.

## Služby

Podle Knihovních a výpůjčních řádů jednotlivých knihoven ČVUT jsou poskytovány služby registrovaným uživatelům, kterými jsou převážně studenti ČVUT všech typů studia, pedagogičtí a vědeckovýzkumní pracovníci ČVUT (interní a externí uživatelé). V rámci poskytování veřejných knihovnicko-informačních služeb, povinnost vyplývající z knihovního zákona, mohou knihovny ČVUT využívat studenti a pracovníci jiných vysokých škol a veřejnost (kategorie odborná veřejnost). Meziknihovní službou jsou poskytovány služby také jiným knihovnám a informačním institucím v ČR, příp. i zahraničním institucím jako mezinárodní meziknihovní výpůjční služba.

Základní službou knihoven je **výpůjční služba**, jejímž prostřednictvím jsou poskytovány absenční, prezenční a meziknihovní výpůjčky. V knihovním systému jsou registrovány výpůjčky absenční (včetně jejich prolongací) a meziknihovní výpůjčky, prezenční výpůjčky evidovány nejsou. Prostřednictvím svého konta v Katalogu knihoven ČVUT ve webovém prostředí uživatel může kontrolovat, co má půjčeno, může požádat o prodloužení výpůjčky (prolongaci) a provést rezervaci na půjčený dokument v kterékoliv knihovně ČVUT. Tyto služby byly i v roce 2008 hodně využívány. Celkový objem **absenčních výpůjček** se v roce 2008 mírně zvýšil. Výrazné zvýšení počtu výpůjček opět zaznamenala knihovna Fakulty dopravní, kde je stanovena kratší doba pro výpůjčku studentů, která umožňuje větší obrat fondu.

Na grafu 6 je znázorněn vývoj objemu výpůjček a počtu uživatelů v období 2000 – 2008.



graf 6

Celkový počet registrovaných uživatelů, tj. těch, kteří si aktivovali průkaz v knihovnách ČVUT, je 27 547. Počet skutečných uživatelů je ještě vyšší, protože řada z nich má zájem pouze o přístup k elektronickému fondu, takže nemají fyzické výpůjčky, nebo si půjčují pouze z volně dostupného prezenčního fondu. Drtivou většinu uživatelů tvoří studenti a doktorandi ČVUT (cca 85 %), přibližně 10 % uživatelů tvoří pracovníci školy. Knihovny slouží i odborné veřejnosti, z celkového počtu uživatelů patří do této kategorie necelých 5 %.

**Prezenční výpůjčky** z volného výběru v knihovnách nejsou evidovány, jejich objem je ale sledován pracovníky ve službách. Počet knihovních jednotek ve volném výběru byl na konci roku 2008 v rozsahu 72 167 knihovních jednotek, což je o 12 325 knihovních jednotek méně než v roce 2007. Tento úbytek byl způsoben rozsáhlými revizemi fondů, které byly v roce 2008 provedeny v souvislosti s přípravami na stěhování do budovy NTK. Ve volném výběru byly fondy aktualizovány, starší tituly byly přesunuty do skladu.

Vedle klasických výpůjček studenti stále více využívají ty služby knihoven, které nevyžadují jejich fyzickou návštěvu a mohou je využívat odkudkoliv a kdykoliv. Tento trend vede knihovníky k větší orientaci na poskytování elektronických služeb.

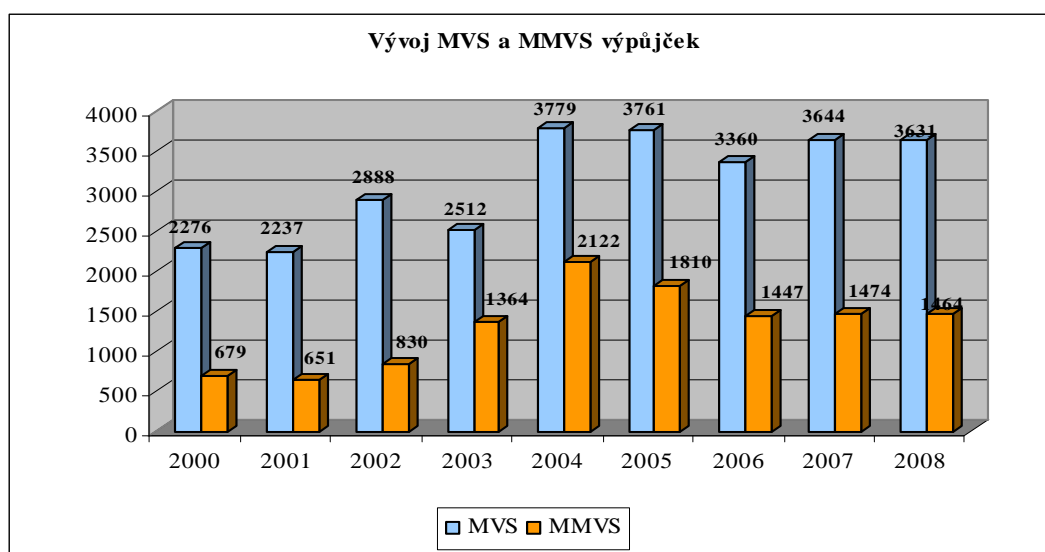
Knihovny ČVUT zajišťovaly výpůjčky vyžádaných dokumentů přes **meziknihovní výpůjční služby** a **mezinárodní meziknihovní výpůjční služby**. V rámci meziknihovních

výpůjčních služeb (MVS) bylo v roce 2008 realizováno 3 621 výpůjček. Prostřednictvím mezinárodní meziknihovní výpůjční služby (MMVS) bylo realizováno 1 464 výpůjček. Objem těchto služeb je skoro stejný jako v roce 2007.

Zájem o výpůjčky z fondu ČVUT v rámci MVS se týká zejména nově pořizovaných knih z let 2000-2008.

Poptávka po zprostředkování MVS a MMVS stále trvá, i přes to, že je možné mnoho dokumentů (jedná se převážně o články v zahraničních časopisech) získat v plnotextových databázích nebo je možné si zažádat o dodání jejich částí elektronickou cestou (služba elektronického dodávání dokumentů). Službou EDD bylo v loňském roce uskutečněno 49 % výpůjček v rámci MVS a 25 % výpůjček prostřednictvím MMVS.

Vývoj výpůjček MVS a MMVS je znázorněn na grafu 7.



graf 7

Knihovny ČVUT poskytují **konzultační a poradenské služby**. Objem těchto služeb je evidován pouze v některých knihovnách. Stále roste zájem o individuální konzultace, a to prostřednictvím elektronické pošty, telefonicky a především při osobní návštěvě knihovny. Na základě některých opakovaných dotazů je budován soubor často kladených otázek (FAQ), který je přístupný z webových stránek knihoven. Další soubor otázek, který se vztahuje k systému výpůjček, je umístěn přímo v Katalogu knihoven ČVUT.

V nabídce poskytovaných služeb knihoven ČVUT jsou **rešeršní služby** pro interní uživatele. Celkem bylo v roce 2008 zpracováno 247 rešerší, což je o 193 rešerší méně než v předcházejícím roce. Snižování počtu rešerší je nejspíše následkem toho, že se pro mnohé uživatele stala práce s elektronickými informačními zdroji rutinní. Umí s nimi pracovat a rešerše si nežadávají, většinou jim stačí konzultace s knihovníkem, např. při změně vyhledávacího prostředí. Rešerše vypracovávané knihovníky jsou spíše průřezové přes více zdrojů nebo se vztahují ke sledování publikační činnosti (WoS, RIV apod.). Služby knihoven se orientují na konzultace a informační vzdělávání, aby studenti i pedagogové mohli pracovat s databázemi samostatně.

**Reprografické služby** poskytují pouze některé knihovny. V roce 2008 bylo pořizováno v knihovnách 28 881 stránek kopií. Zájem o reprografické služby má klesající tendenci. Tento stav je dán několika faktory: mnoho kopií se dělalo z časopisů, které jsou teď přístupné

fulltextově, existují i jiné možnosti kopírování (samoobslužné kopírky, kopírovací služby) a nové technologie na zhotovování kopií (digitální fotoaparáty, skenery).

V oblasti **elektronických služeb** je systematicky rozšiřována nabídka služeb poskytovaných prostřednictvím webu. Vedle standardních služeb spojených s knihovním fondem (prolongace výpůjček, rezervace dokumentů) a elektronického dodávání dokumentů (EDD) jsou to zejména referenční služby, dále služby, které se týkají efektivního využívání elektronických informačních zdrojů a služby vztahující se k podpoře vědy a výzkumu a k podpoře informační výchovy.

Informace o všech službách jsou zpřístupňovány na **webových stránkách knihoven ČVUT** (<http://knihovna.cvut.cz/>), které vytváří a spravuje oddělení knihoven. Stránky poskytují všechny základní informace o knihovnách, v rámci jejich sekcí jsou doplňovány novými dokumenty, dobré ohlasy si získala rubrika Aktuality. Dále jsou přístupovým bodem ke všem elektronickým informačním zdrojům a službám.

**Služba elektronického dodávání dokumentů** (EDD ČVUT - <https://edd.cvut.cz/edd/>) je poskytována pouze interním uživatelům. Celkový počet vyřízených požadavků v loňském roce byl 5 034 (za rok 2007 to bylo 4 398 požadavků). Pro splnění tuzemských požadavků využívají knihovny ČVUT ponejvíce Virtuální polytechnickou knihovnu (VPK), která sjednocuje fondy a služby dnes již více než 50 českých knihoven. Služby, které umožňují získat plný text přímo v prostředí předplacených databází a digitálních knihoven, patří dnes k nejvyhledávanějším. Tam, kde nelze použít přímou cestu, je nabízena možnost objednat požadovaný dokument pomocí tlačítka EDD ČVUT, a to prostřednictvím formuláře pro objednání článku. O zajištění a dodání článku se postará knihovna.

Oblast **referenčních služeb** se v roce 2008 orientovala především na jejich elektronickou formu. V roce 2008 byl řešen projekt FRVŠ *Serials Solutions – další krok k rozvoji informačních e-slужeb knihoven ČVUT*, díky kterému byly uživatelům ČVUT zpřístupněny produkty firmy Serials Solutions: *360 Search* a *E-journal Portal*.

Služba *360 Search* je metavyhledávač a umožňuje současné prohledávání všech předplacených zdrojů ČVUT (elektronické databáze a kolekce elektronických knih), knihovních katalogů, volně přístupných vydavatelských a knihkupeckých katalogů a internetu prostřednictvím vyhledávače Google Scholar. Uživatelé tak na jeden dotaz získají výsledky ze všech uvedených zdrojů. Výsledky vyhledávání jsou zobrazeny jednak podle témat, v nichž se zadaný dotaz vyskytuje (tzv. clusterové uspořádání), jednak podle zdroje, z něhož pocházejí. Duplicity systém automaticky odstraňuje. *E-journal Portal* umožňuje vyhledávání v databázích elektronických časopisů (předplacených ČVUT) z jednoho místa: podle titulu časopisu, ISSN a oboru.

V roce 2008 pokračovala služba *RefWorks*, která umožňuje vytváření osobních bibliografických databází, importování bibliografických záznamů, vytváření bibliografických citací apod. Součástí systému je modul *RefShare*, který umožňuje vytvořené adresáře sdílet s ostatními kolegy. Sdílení je možné dvěma způsoby: adresář je zveřejněn pouze vybraným uživatelům nebo je sdílený adresář umístěn do tzv. *RefWorks Shared Area ČVUT*, kam mají přístup všichni uživatelé z ČVUT. V modulu *RefShare* mohou i neregistrovaní uživatelé pracovat se záznamy – třídit, vyhledávat, tisknout. Jednoduchým způsobem lze v modulu *RefShare* vytvořit RSS kanál, a tím uživatelům nabídnout další přístupovou cestu k informacím.

Knihovny ČVUT začaly službu *RefWorks* využívat jako efektivní nástroj k prezentování nových informačních zdrojů a pro komunikaci s jejich uživateli. K efektivnější komunikaci s uživateli byla vytvořena emailová adresa [refworks@cvut.cz](mailto:refworks@cvut.cz), kam uživatelé mohou zasílat svoje dotazy.

## Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů

Zajišťování dostupnosti elektronických informačních zdrojů pro pracovníky a studenty ČVUT je jedním ze základních úkolů knihoven ČVUT. S podporou projektu MŠMT z programu 1N pokračoval i v roce 2008 přístup k řadě elektronických informačních zdrojů. Výpočetní a informační centrum ČVUT bylo v letech 2004 – 2008 řešitelským pracovištěm projektu 1N *Zajištění klíčových informačních zdrojů a služeb pro technické obory*, jehož nositelem bylo ČVUT a účastníky další vysoké školy (MU, TUL, UPa, UTB, VUT, VŠB-TUO, VŠCHT a ZČU). Díky finančním prostředkům tohoto projektu a spoluúčasti v dalších projektech programu 1N byl pracovníkům a studentům ČVUT zajištěn přístup k následujícím produktům:

- *Compendex, Iconda, Inspec* – dokumentografické databáze sjednocené rozhraním Dialog
- *CSA Illumina* – materiálová kolekce s databází *Metadex*
- *ScienceDirect* – digitální knihovna vybraných časopisů a knih vydavatelství Elsevier
- *Web of Knowledge (Web of Science a Journal of Citation Reports)* – produkty ISI Thomson
- *IEEE Computer Society Digital Library* – fulltextová databáze IEEE Computer Society
- *The ACM Digital Library* – digitální knihovna americké počítačové společnosti ACM
- *Lecture Notes in Computer Science, Lecture Notes in Mathematics* – vydavatelství Springer
- *SpringerLink* – časopisy a knihy BertelsmannSpringer, včetně vydavatelství Kluwer
- *InterScience* – digitální knihovna vybraných časopisů a dalších dokumentů vyd. Wiley
- *EIFLDirect* – multidatabáze vydavatele EBSCO.

**Program MŠMT 1N Informační infrastruktura pro V a V**, s jehož významnou podporou byl financován pětiletý přístup k většině elektronických informačních zdrojů na ČVUT, skončil v roce 2008. V závěrečném oponentním řízení projektu *Zajištění klíčových informačních zdrojů a služeb pro technické obory*, jehož nositelem bylo ČVUT, bylo řešení projektu hodnoceno s celkovým výsledkem V (vynikající výsledky mezinárodního významu).

Zajištěním dostupnosti informačních zdrojů pro další období se knihovny ČVUT intenzivně zabývaly již od konce roku 2007. Byl proveden výběr a hodnocení e-zdrojů pro ČVUT, proběhla jednání o nových projektech MŠMT a zajištění účasti ČVUT v nich. Na základě toho byl připraven a na poradě proděkanů pro vědeckou a výzkumnou činnost v červnu 2008 projednán materiál *Zajištění elektronických informačních zdrojů na ČVUT v letech 2009-2011*, který obsahoval návrh k zajištění konkrétních elektronických informačních zdrojů a způsob jejich financování.

V průběhu roku 2008 bylo s netrpělivostí očekáváno vyhlášení **programu MŠMT INFOZ**, který měl bezprostředně navázat na program 1N. ČVUT připravilo návrh projektu pro technické a inženýrské obory, jehož jádrem bylo zajištění přístupu k Elektronické knihovně IEEE a dále pak k dalším zdrojům. Projekt byl koncipován jako konsorciální pro 13 vysokých škol a 2 akademické ústavy. Vzhledem k průtahům při notifikaci programu u Evropské komise k vyhlášení nedošlo a MŠMT našlo jiný způsob, jak finančně podpořit dostupnost informačních zdrojů pro V a V. Na závěr roku přislíbilo (na základě předem poskytnutých seznamů nezbytných informačních zdrojů) účelovou dotaci stávajícím nositelům projektu 1N, tedy i ČVUT. K naplnění slibu došlo v březnu 2009.

Další přístup do oborových informačních zdrojů byl financován z vlastních prostředků ČVUT, a to buď centrálních nebo fakultních: *MathSciNet* – digitální knihovna *Mathematical Reviews*, kolekce *Safari TechBooks Online*, encyklopedie *Wiley Encyclopedia of Biomedical Engineering* a *Wiley Encyclopedia of Medical Devices and Instrumentation*, databáze *INIS*, časopisy *IoP*, *Physical Review Online*, *Optical Letters* a e-knihy vydavatelství *Elsevier* a *Wiley*.

V průběhu roku byla nabídka informačních zdrojů krátkodobě doplňována zkušebními přístupy k řadě komerčních produktů, tyto přístupy byly orientovány zejména na seznámení s novými zdroji či jinými možnostmi přístupu k již dostupným zdrojům na ČVUT. Významný byl měsíční zkušební přístup k *Elektronické knihovně IEEE*, který velmi rychle vzbudil pozitivní ohlas mezi akademickými pracovníky a jednoznačně potvrdil správné rozhodnutí výběru tohoto zdroje pro další období.

Všechny zpřístupňované komerční zdroje, i zdroje ve zkušebním režimu, jsou soustředěny pod proxy server **Bránu EIZ** (<https://dialog.cvut.cz/>), která umožňuje autorizovaný přístup uživatelů. Autorizovaný přístup poskytuje uživatelům i vzdálený přístup mimo jejich domovskou síť, což je v akademickém prostředí zvláště vítané. Administrátorům dává možnost získávat podklady pro sledování a vyhodnocování využití zpřístupňovaných informačních zdrojů. Brána EIZ slouží pro přístup k vybraným elektronickým informačním zdrojům také i dalším univerzitám a akademickým ústavům – účastníkům společných projektů 1N. Monitorováním přístupů do databází je zajištěn dohled správce nad dodržováním licenčních podmínek.

Související činností je **propagace elektronických zdrojů**. V Novinkách na hlavním webu ČVUT i na webu knihoven ČVUT jsou vystavovány aktuální informace o zkušebních přístupech k nabízeným zdrojům, dále pak informace o školeních, seminářích či materiálech, které jsou uživatelům k dispozici. Knihovny se snaží v rámci svých kapacitních možností nabízet zvláště začátečníkům další informace o dostupných produktech a souvisejících službách. Využívání elektronických informačních zdrojů bylo také podporováno centrálními prostředky ČVUT ve výši 200 tis. Kč. Tyto prostředky byly využívány na služby související převážně se zajišťováním primárních dokumentů, zejména na dodávky plných textů článků a výpůjčky dokumentů ze zahraničních knihoven.

Oblast elektronických informačních zdrojů je nepochybně významnou složkou podpory V a V, nepochybná je i souvislost mezi dostupností relevantních odborných informací a výsledky vědecké práce. Vlastní využívání elektronických informačních zdrojů (EIZ) lze hodnotit podle statistických údajů, ale je třeba vzít do úvahy i ohlasy na ně a požadavky, se kterými se akademičtí pracovníci obrazejí na knihovny. Je patrné, že bibliografické informace jsou sice stále důležité pro vědeckou práci, ale stále větší převahu má dnes snadná dostupnost plnotextových informací.

V následujících oddílech jsou uvedeny výsledky **statistického sledování využití EIZ** na ČVUT a stručné zhodnocení jednotlivých produktů.

### **Databáze Compendex, Iconda, Inspec, Metadex**

V rámci projektu MŠMT 1N 04067 *Zajištění klíčových informačních zdrojů a služeb pro technické obory*, jehož nositelem bylo ČVUT a účastníky další vysoké školy (MU, TUL, UPa, UTB, VUT, VŠB-TUO, VŠCHT a ZČU), byl zajištěn přístup do dokumentografických databází *Compendex*, *Iconda*, *Inspec* a *Metadex* (součást materiálové kolekce *CSA Illumina*).

Databáze *Compendex*, *Iconda*, *Inspec* jsou přístupné přes rozhraní databázového centra Dialog. V tabulce 9 jsou sumárně uvedeny počty zobrazených záznamů (pouze ČVUT) od roku 2004. Je třeba uvést, že rozdíly mezi využitím databází jsou ovlivněny i velikostí databází. Počty stažených dokumentů z databází Dialog, jak je patrné, vykazují klesající tendenci.

Dialog	2004	2005	2006	2007	2008
Compendex	4 205	3 668	3 490	2 901	2 133
Iconda	602	810	760	615	442
Inspec	13 488	14 878	14 672	12 164	8 916

tab. 9

Možnost jednorázového prohledávání databází pomocí jednoduchého formuláře je výhodou přístupu k těmto databázím prostřednictvím databázového centra Dialog. Ale vzhledem k dynamickému vývoji v oblasti EIZ a používání nových technologií se stále více projevují i nevýhody tohoto rozhraní: zastaralé uživatelské prostředí, zastaralý design, databázové centrum Dialog nenabízí uživatelský komfort jako modernější přístupová rozhraní s implementací špičkových nástrojů informačních a komunikačních technologií.

Databáze *Metadex* byla původně zpřístupňována také prostřednictvím databázového centra Dialog, poté jako součást materiálové kolekce. Dnes je zpřístupňovaná rozhraním *CSA Illumina*. V tabulce 10 jsou uvedeny konkrétní počty stažených záznamů.

Metadex	2004	2005	2006	2007	2008
	1 550	4 961	4 879	4 767	3 606

tab. 10

Zájem uživatelů ČVUT o dokumentografické databáze sice stále trvá, jak je vidět ze srovnání s předchozími lety v tabulkách 9 a 10, ale v menší míře. Je zřejmé, že uživatelé preferují a vyžadují přístup k primárním dokumentům – přístup do plnotextových databází, ke specializovaným digitálním knihovnám, k plným textům časopisů a samozřejmě k e-knihám. Bibliografické databáze mají své opodstatnění a informační hodnotu díky retrospektivní hloubce ucelených a systematicky uspořádaných informací, avšak trend okamžitého bezbariérového přístupu k primárním dokumentům je mírně odsunul do pozadí zájmů uživatelů.

### IEEE Computer Society Digital Library (CSLSP-e), The ACM Digital Library, kolekce Lecture Notes in Computer Science

Přístup k *IEEE Computer Society Digital Library* byl zajišťován v rámci projektu 1N 04058 *Informační zdroje na podporu výzkumu v informatice* (nositel Masarykova univerzita). Dalšími informačními zdroji, které byly v rámci tohoto projektu zpřístupněny, byla digitální knihovna *The ACM Digital Library* a kolekce *Lecture Notes in Computer Science*. Sledován byl počet zobrazených článků (tabulka 11). Údaje k využití *ACM Digital Library* (ACM-DL) a *Lecture Notes in Computer Science* (LNCS-online) byly získávány od producenta zdrojů. Údaje o využívání *IEEE Computer Society Digital Library* byly sledovány monitorováním přes autorizační server ČVUT.

	IEEE – CS	ACM-DL	LNCS
počet článků	6 034	1 694	5 516

tab. 11

## Web of Knowledge (Web of Science a Journal Citation Reports)

Díky účasti v projektu 1N04144 *Multilicence na přístup do databáze WoK* (přístup do *Web of Science a Journal Citation Reports*), jehož nositelem je Knihovna AV ČR, pokračoval přístup k portálu Web of Knowledge. Z tabulek 12 a 13 je zřetelné, že využívání těchto zdrojů se během posledních 5 let několikanásobně zvýšilo.

WoS	2004	2005	2006	2007	2008
Přístupy	3 494	5 860	6 444	6 756	9 134
hledání	16 839	48 049	28 156	37 432	59 940
záznamy	0	27 669	27 086	53 961	83 135

tab. 12

JCR	2004	2005	2006	2007	2008
přístupy	744	1 247	1 375	1 728	2 217
hledání	578	3 158	2 491	2 233	2 686
záznamy	0*	4 58*	2 921	3 562	4 728

\*údaj je sledován až od června 2005

tab. 13

## E-knihy

V roce 2008 pokračoval přístup k elektronickým knihám z oblasti informačních technologií, které jsou obsaženy v kolekci *Safari Tech Books OnLine*. V současné době kolekce obsahuje 9 551 knih. Dobře je využívána vlastní online služba, která jednak umožňuje uživatelům výběr knih pro vystavení, jednak umožňuje vést komunikaci mezi uživateli a s administrátorem kolekce. V roce 2008 bylo zaznamenáno 1 186 přístupů (v roce 2007 to bylo 2 634) a 6 409 čtených kapitol knih (pro srovnání v roce 2007 to bylo 8 918). Nižší zájem o využívání této kolekce byl nejspíše způsoben rozšířením nabídky e-knih o publikace nakladatelství Elsevier a Wiley, jež svým záběrem pokrývají další obory ČVUT.

Knihovní fondy byly v roce 2008 doplněny o 285 titulů elektronických knih z vydavatelství *Elsevier* a *Wiley*. V tomto případě se jednalo o trvalý nákup titulů, ke kterým je časově neomezený přístup. Větší část nákupů e-knih byla financována z prostředků projektů MŠMT 1N04067 *Zajištění klíčových informačních zdrojů a služeb pro technické obory*, které zbyly díky výhodnému kurzu koruny. Knihy byly pořízeny na základě konkrétních požadavků jednotlivých fakult. E-knihy jsou na úrovni bibliografického záznamu přístupné přes OPAC knihoven ČVUT, odkud je možné se po autorizaci dostat i k plnému textu dokumentů. Počet čtených kapitol v roce 2008 u knih nakladatelství Elsevier byl 4 707 kapitol a u nakladatelství Wiley 7 811 kapitol. Přístup k elektronickým knihám se ukázal nejenom jako vynikající využití zbylých finančních prostředků z grantu, ale zejména potvrdil trendy ve zpřístupňování online zdrojů.

## E-časopisy

Jednoznačně nepostradatelným informačním zdrojem jsou kolekce elektronických verzí časopisů, zejména vydavatele Elsevier Science. Díky účasti ČVUT v projektu 1N04124 *Primární elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro vědu a výzkum* (nositel Státní technická knihovna) pokračoval v roce 2008 přístup k 3 273 konsorciálním titulům časopisů.

Pro ČVUT je zásadním, nejvíce využívaným informačním zdrojem digitální knihovna *ScienceDirect*, která zpřístupňuje kolekci produktů a služeb vydavatelství Elsevier. V rámci stejného projektu je řešen i přístup k časopisům vydavatelství Wiley – digitální knihovna *InterScience*,



a k časopisům nakladatelství Bertelsmann Springer a Kluwer – služba *MetaPress* (dříve *SpringerLink*).

Výrazně největší zájem byl o digitální knihovnu vydavatelství Elsevier *Science Direct*, ze které bylo uživatelům ČVUT zpřístupněno 177 titulů. Z časopisů vydavatelství Wiley (digitální knihovna *InterScience*) bylo zpřístupněno 217 titulů. Systém *SpringerLink* umožnil přístup k 2 765 titulům vydavatelství Springer (v tomto počtu jsou zahrnuty i časopisy vydavatelství Kluwer). Všechny časopisy nejsou z pohledu uživatelů ČVUT významné pro pěstované obory na ČVUT, ale licenční politika producentů byla nastavena jako přístup k celé kolekci. Dalších 24 titulů bylo dostupných v rámci *Digitální knihovny* společnosti IEEE CS a 90 titulů v *Digitální knihovně ACM*. Při srovnání počtu zpřístupňovaných titulů a počtu stažených článků je jasné vidět prioritou uživatelů ČVUT – *Science Direct*.

Doplňujícím zdrojem pro ČVUT jsou databáze firmy EBSCO (časopisy, publikace z humanitních, sociálních a medicínských oborů) – služba *eIFL Direct*, zajištěné projektem 1N04129 *Databáze EBSCO - zdroj vědeckých informací pro humanitní a společenské obory* (nositel Národní knihovna ČR). Ve využití tohoto zdroje došlo v roce 2008 k výraznému navýšení (počet přístupů se z 1 705 zvýšil na 18 157, počet zobrazených záznamů se zvětšil z 2 836 na 51 343, počet hledání stoupl z 7 979 na 24 686). Tento nárůst je nejspíše dán tím, že je to jediný elektronický informační zdroj na ČVUT s pokrytím ekonomie, společenských a humanitních věd. Navíc firma EBSCO vynaložila velké finanční prostředky na získání plných textů konkrétních článků, takže v současné době zpřístupňuje z velké části plnotextové databáze.

Zájem je stále o databázi *MathSciNet* (elektronická podoba matematických referátových časopisů *Mathematical Reviews* a *Current Mathematical Contents*).

V tabulce 14 jsou statistické údaje, které sledují využití výše uvedených zdrojů. Přístup k těmto EIZ sledují na základě IP adres producenti, kteří jsou poskytovateli těchto údajů.

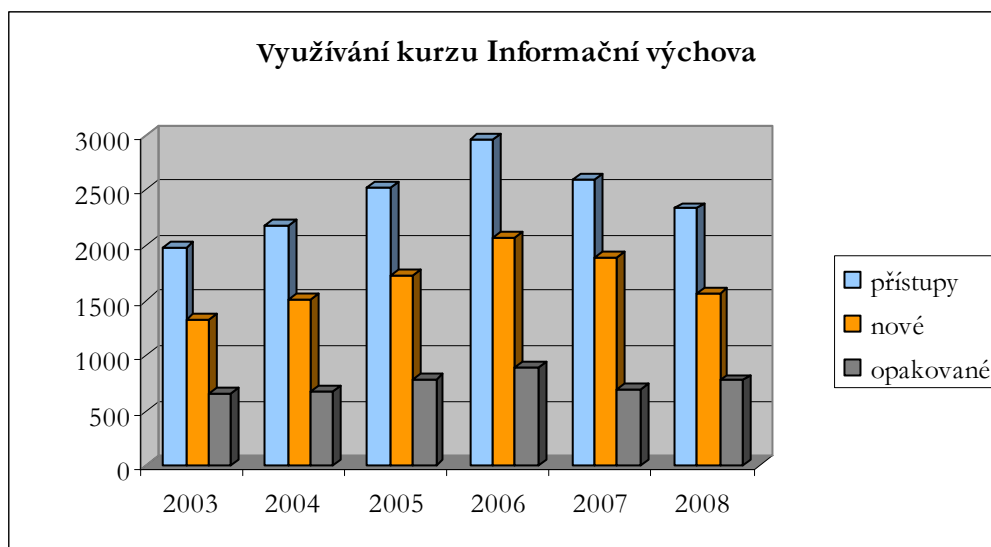
	Počet přístupů	Počet hledání	Zobrazení		Celkem záznamů
			Citace/abstrakt	Plný text	
ScienceDirect	21 412	40 563	15 112	65 295	80 407
InterScience	7 681	4 011	6 420	2 885	9 305
MathSci	8 259	13 099			
eIFL Direct	18 167	24 686	41 468	9 875	51 343
MetaPress				11 056	11 056

tab. 14

## Informační vzdělávání uživatelů

Knihovníci pokračovali v realizaci školení, seminářů, praktických ukázek práce s konkrétními informačními zdroji a službami – hlavně elektronickými (např. seminář k novému rozhraní ISI WoK, seminář *Efektivní využívání e-zdrojů – vyhledávání prostřednictvím Serials Solutions*). Celkem uspořádali 44 školení a seminářů. Termín, rozsah i obsah seminářů si mohli dojednat sami pedagogové nebo studenti podle svých konkrétních potřeb. Zájem stále trval i o poskytování individuálních konzultací. Některé katedry či ústavy si vyžádaly účast knihovníků ve výuce, na Fakultě strojní je již několik let vypisován volitelný předmět *Informační zdroje* a povinný předmět pro 4. semestr studia v angličtině *Information Literacy Course*, který vede PhDr. Ludmila Tichá. Na žádost proděkana pro vědu a výzkum byl na Fakultě strojní založen nový kurz pro doktorandy (12 hod.) ukončený osvědčením o absolvování kurzu vydávaném na základě účasti a splněních úkolů.

Samostatnému vzdělávání studentů je určen veřejně přístupný kurz pro práci s informacemi, vystavený na webové adrese <http://knihovny.cvut.cz/vychova/infvychova.htm> pod názvem *Informační výchova*. Od počátku kurzu (březen 2003) do konce roku 2008 je evidováno 14 558 přístupů. Počet opakovaných přístupů je v posledních 4 letech přibližně stejný, celkově počet přístupů klesá. Využívání kurzu znázorňuje graf 8.



graf 8

V souvislosti s budováním *Digitální knihovny ČVUT* byl vytvořen text *Jak psát vysokoškolské kvalifikační práce*, který je vystaven na webových stránkách knihoven ČVUT a obsahuje souhrn doporučení pro psaní vysokoškolských prací.

V roce 2008 byl připraven materiál *Koncepce rozvoje informační gramotnosti na ČVUT* s cílem vytvořit podporu pro práci s odbornými informacemi.

## Vysokoškolské kvalifikační práce

Od roku 2006 ČVUT plní povinnost danou novelou VŠ zákona č. 552/2005 (§ 47b) tím, že zveřejňuje závěrečné práce na úrovni bibliografického záznamu prostřednictvím Katalogu knihoven ČVUT v samostatné databázi *Závěrečné práce* (VŠKP). Vedením školy bylo rozhodnuto připravit organizační i technické předpoklady pro zveřejňování a uchovávání závěrečných prací v elektronické podobě. Pod názvem *Digitální knihovna ČVUT* je budován a spravován institucionální repozitář závěrečných vysokoškolských prací ČVUT v prostředí software DSpace. Systém je koncipován jako univerzitní repozitář a může sloužit nejen jako archiv e-VŠKP ČVUT, ale i jako úložiště dalších dokumentů.

Řešení problematiky zveřejňování vysokoškolských kvalifikačních prací bylo podpořeno rozvojovým projektem na rok 2008. V březnu 2008 byla zpřístupněna první verze *Digitální knihovny ČVUT* pro IP ČVUT na <http://dspace.cvut.cz/>. Zkušební provoz systému odevzdávání a ukládání e-VŠKP byl uskutečněn na Fakultě biomedicínského inženýrství (FBMI). Umožnil sledovat správnost nastavených procesů odevzdávání závěrečných prací a zároveň prakticky odladit práce na zpřístupňování metadatových záznamů a plných textů v rámci DSpace. V rámci pilotního řešení na FBMI byly popsány základní prvky systému a následná linka zpracování v systémech: KOS – DSpace – Aleph. Podle uvedeného modelu byl vytvořen návrh materiálu

formulující postupy odevzdávání, ukládání a zpřístupňování závěrečných prací a posudků na ČVUT. Návrh byl po schválení na poradě proděkanů pro studium vydán jako *Metodický pokyn pro odevzdávání, ukládání a zpřístupňování vysokoškolských závěrečných prací*. Tento materiál byl předložen k projednání i na poradě proděkanů pro vědu a výzkum (týká se disertací).

V rámci technické podpory systému bylo vytvořeno vlastní úložiště. Dále bylo naprogramované webové rozhraní KOSu, přes které bude možné vysokoškolské závěrečné práce odevzdávat a ukládat. Proběhlo zkušební uložení dat, včetně plných textů prací. Postupné zavádění na jednotlivých fakultách bude realizováno v roce 2009.

## Podpora vědy a výzkumu

V souvislosti s přípravou vzniku Ústřední knihovny byla v roce 2008 věnována velká pozornost oblasti informační podpory vědy a výzkumu, zejména pak jejímu budoucímu rozvoji.

Pracovníci se podíleli na zpracování podkladů pro hodnocení školy, sledovali aktuální dění kolem hodnocení vědy a výzkumu a implementací změn vyhlášených Radou vlády pro VaV do komponenty VVVS. V oblasti hodnocení výsledků školy bylo provedeno důkladné dohledání citací a publikací autorů ČVUT v databázi *WoS*. Úpravy přispěly k významnému navýšení konečných počtů výsledků ve světovém hodnocení univerzit. Pokračovala metodická činnost v oblasti publikování, úpravy a opravy citací pro RIV a dále se rozvíjela spolupráce pracovníků oddělení knihoven VIC s pracovníky odpovědnými za komponentu VVVS.

Na stránkách Knihoven ČVUT se úspěšně rozvíjela samostatná sekce stránek *Podpora vědy a výzkumu*. Na těchto stránkách jsou zveřejňovány novinky z *WoS*, *JCR*, *Scopus*, metodické materiály, návody, pomůcky, on-line kurzy pro práci s citačními rejstříky, dokumenty z oblasti rozvoje a hodnocení vědy a výzkumu.

V roce 2008 byla založena e-konference [DSVINFO@cvut.cz](mailto:DSVINFO@cvut.cz) (Doktorand, Studium, Věda) zaměřená na informační podporu vědy, výzkumu a studia na ČVUT. Do e-konference se přihlásilo 75 účastníků (květen 2009) především z řad doktorandů a vědeckých pracovníků školy. Cílem konference je informovat o novinkách v oblasti elektronických informačních zdrojů, seznamovat účastníky s novými e-slужbami a nástroji na podporu informačního vzdělávání a na podporu vědy a výzkumu na ČVUT.

## Knihovní systém

Provoz fakultních knihoven a knihoven vysokoškolských ústavů ČVUT podporuje knihovní systém Aleph. Jeho provoz (údržba systému, implementace změn a novinek, správa dílčích knihoven a dílčích databází v Katalogu knihoven ČVUT, spolupráce s distributorem systému Aleph, sledování chybových stavů v e-konferenci a jejich průběžné řešení) byl zajišťován pracovníky VIC. V průběhu roku 2008 byly provedeny úpravy v Katalogu knihoven ČVUT. Byla vytvořena samostatná databáze *Fondy kateder a ústavů ČVUT* a databáze *Nové tituly ve fondu knihoven ČVUT*, která je měsíčně aktualizována.

Během roku byla provedena analýza možností změn v systému Aleph (příprava převodu a sjednocení knihovních fondů ČVUT) v důsledku příprav vstupu knihoven ČVUT do budovy NTK. Byla provedena analýza knihovních fondů, vytvořena metodika a pravidla výběru knihovních fondů pro indexaci tříděním Kongresové knihovny (LCC), byly vytvořeny metodické materiály k používání LCC a realizována školení knihovníků. Vlastní reindexace fondu byla nejprve založená na účasti v projektu STK *Softwarové řešení pro automatické vytvoření indexů LCC pro tituly katalogu STK na základě obsahové analýzy záznamů*, ze kterého bylo získáno přiřazení použitých

indexů LCC k záznamům ČVUT. Tato etapa nebyla, vzhledem k velmi hrubému třídění, příliš úspěšná a bylo rozhodnuto pokračovat v ručním reindexování fondů.

Centrálně byla zajišťována aktualizace a správa dalších knihovnických aplikací. Ve spolupráci s příslušnými odděleními VIC byla zabezpečována správa serverů - speciálního serveru, na kterém pracují všechny knihovny a správa dalších aplikačních serverů pro potřeby knihoven.

## Prostory

Prostorová situace knihoven se v roce 2008 nezměnila. Počet studijních míst je 519 míst, což je k počtu uživatelů knihoven ČVUT (27 547 uživatelů) velmi málo. Prostorová kapacita jednotlivých pracovišť, uvedená v tabulce 15, zahrnuje veřejný prostor (výpůjční oddělení, studovny a volně přístupný fond), kanceláře a sklady.

	FSv+FA	FS	FEL	FJFI	FD	FBMI	MÚVS	KÚ	VIC	celkem
Plocha - m <sup>2</sup>	914	951	565	410	412	80	46	159	20	3 557

tab. 15

## Personální obsazení

Kapacity pracovníků, kteří se věnovali knihovnicko-informačnímu zabezpečení na ČVUT, v roce 2008 zůstaly v podstatě stejné. V tabulce 16 je uveden fyzický počet pracovníků a počet přepočtených úvazků na jednotlivých knihovnách a ve VIC. Tabulka 17 ukazuje kvalifikační skladbu pracovníků knihoven ČVUT (jedná se pouze o pracovníky knihoven, v tabulce nejsou uvedeni pracovníci oddělení knihoven VIC).

	FSv+FA	FS	FEL	FJFI	FD	FBMI	MÚVS	KÚ	VIC*	Celkem
pracovníci	9	13	8	4	3	1	2	1	11	52
přepočtení	8,0	9,4	7,5	3,2	2,5	0,8	2,0	1,0	6,1	40,5

\* v rámci VIC jsou započítáni pracovníci odd. knihoven a pracovníci VIC, kteří zabezpečují technické a programové vybavení

tab. 16

	FSv+FA	FS	FEL	FJFI	FD	FBMI	MÚVS	KÚ	VIC	Celkem
SŠ vzdělání	6	8	6	3	2	1	0	0	0	26
- z toho knihovnické	2	5	4	2	0	0	0	0	0	13
VŠ vzdělání	3	5	2	1	1	0	2	1	1	16
- z toho knihovnické	1	3	1	1	1	0	0	0	0	7

tab. 17

V tabulce 18 jsou pro srovnání uvedeny všechny pracovní kapacity, které pokrývají knihovnickou oblast ČVUT, tj. přepočtené úvazky knihovníků a pracovníků oddělení knihoven od roku 2000.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
knihovníci	32,8	32	32,8	32	33,6	34,4	33,8	34,5	34,5
odd. knih.	3,6	4,8	4,5	5	4,7	5	4,8	6	6,1
<b>Celkem</b>	<b>36,4</b>	<b>36,8</b>	<b>37,3</b>	<b>37</b>	<b>38,3</b>	<b>39,4</b>	<b>38,6</b>	<b>40,5</b>	<b>40,6</b>

tab. 18

Všichni pracovníci knihoven i pracovníci oddělení knihoven VIC bez výhrad zaslouží uznání za práci na svých pracovištích a za týmovou spolupráci v rámci univerzity.

## Transformace knihoven ČVUT a jejich účast v projektu Národní technické knihovny

V průběhu roku 2008 se knihovníci ve spolupráci s vedením Výpočetního a informačního centra (VIC) intenzivně zabývali transformací knihoven ČVUT v souvislosti se zapojením ČVUT do projektu Národní technické knihovny (NTK). V dubnu byl vedení ČVUT předložen materiál „Transformace knihoven ČVUT – návrh Ústřední knihovny ČVUT“, ve kterém byl na základě SWOT analýzy předložen návrh nové struktury zajištění knihovnických a informačních služeb na ČVUT. Koncepční záměr předpokládal, že Ústřední knihovna ČVUT (dále ÚK ČVUT) vznikne sloučením stávajících knihoven fakult a vysokoškolských ústavů ČVUT (včetně oddělení knihoven VIC). Po projednání materiálu vedením školy v červnu 2008 pokračovaly práce na přípravě vzniku Ústřední knihovny ČVUT.

V září byl na poradě vedení předložen materiál „Ústřední knihovna – model provozu“, který obsahoval mj. organizační strukturu, návrhy funkční struktury pracoviště, podmínek pro jeho realizaci a stručný rozbor finančních nákladů. V této fázi bylo předpokládáno, že dojde k transformaci VIC a jeho součástí bude nově vzniklá ÚK ČVUT. Toto vnitřní propojení by zejména umožnilo bezbariérovou technickou podporu všech činností a jejich rozvoj. S ohledem na vývoj informačních technologií, jednoznačně determinující celou knihovnickou oblast, je zřejmé, že pro další rozvoj univerzitní knihovny je nezbytné úzké spojení s Informačním systémem ČVUT a provozovanými informačními technologiemi (IS/IT) univerzity.

V listopadu vedení školy rozhodlo, že ÚK ČVUT vznikne jako samostatné pracoviště ČVUT. V tomto smyslu byl upraven výše uvedený materiál o Ústřední knihovně ČVUT, doplněn o předběžný návrh rozpočtu a návrh organizačního řádu pracoviště. O vzniku ÚK ČVUT jednal AS ČVUT 17. 12. 2008 s tím, že schválil vznik tohoto pracoviště jako samostatné součásti ČVUT ve smyslu § 22 odst. 1 písm. c) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů a podle čl. 26 odst. 4 Statutu ČVUT.

V průběhu celého roku probíhala jednání s vedením Státní technické knihovny o možnostech integrace a další spolupráce. Vzhledem k tomu, že se nezměnila situace v oblasti klíčových otázek – právních, organizačních a majetkových – bylo rozhodnuto, že ÚK ČVUT vstoupí do budovy NTK jako samostatné pracoviště.

## Další aktivity

### Další vzdělávání knihovníků

Pracovníci knihoven se účastnili řady odborných a vzdělávacích akcí, které byly zaměřeny na rozšiřování jejich odborných znalostí a seznamování se s novinkami ve všech oblastech knihovnické a informační praxe. Řada z nich pokračovala ve výuce angličtiny, zejména v kurzech pořádaných ČVUT.

### Členství v odborných organizacích

#### Asociace knihoven vysokých škol ČR, z. s.p.o (AKVŠ)

Aktivity AKVŠ byly v roce 2008 zaměřeny na oblast mezinárodní spolupráce, na problematiku institucionálních repozitářů, zpřístupňování závěrečných vysokoškolských prací, informační vzdělávání, ochranu osobních údajů aj. V centru pozornosti byl vývoj přípravy nového programu MŠMT ČR pro zabezpečení dostupnosti a financování elektronických informačních zdrojů (INFOZ) a související dopady s jeho nevyhlášením. V novém volebním období 2008-2010 již nekandidovala do Výkonného výboru (VV) PhDr. Barbora Ramajzlová, která byla výroční konferencí jmenována čestnou předsedkyní. PhDr. Marta Machytková se stala jednatelkou VV a dále byla pověřena spoluprací s Radou vysokých škol, PhDr. Ludmila Tichá zůstala i nadále předsedkyní *Odborné komise pro informační výchovu a informační gramotnost AKVŠ*, v této komisi pracovala Mgr. Zdena Cívínová, Mgr. Ilona Trtíková a Mgr. Lenka Němečková. V *Odborné komisi pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací* pracovaly PhDr. Helena Kováříková, Mgr. Michaela Morysková. Podrobné informace o aktivitách AKVŠ jsou na webových stránkách asociace (<http://www.akvs.cz>).

#### International Association of Technological University Libraries (IATUL)

IATUL je mezinárodní asociace, založená v roce 1965, která působí zároveň jako podsekcí největšího knihovnického sdružení The International Federation of Library Associations (IFLA). ČVUT je řádným členem asociace IATUL od roku 2001. Knihovny ČVUT zastupuje PhDr. Marta Machytková. Členské poplatky jsou hrazeny z provozu oddělení knihoven VIC. IATUL pravidelně organizuje výroční konferenci v různých částech světa. V roce 2008 byla 29. výroční konference v Aucklandu (Nový Zéland) na téma *Digital Discovery: Strategies and Solutions* bez účasti zástupce ČVUT.

V dalších odborných organizacích jsou členy jednotliví pracovníci (individuální členství) – *Svaz knihovníků a informačních pracovníků*, *European Network on Information Literacy*, *European Forum for Information Literacy*.

PhDr. Barbora Ramajzlová na vlastní žádost ukončila členství v Ústřední knihovnické radě MK ČR. PhDr. Marta Machytková v roce 2008 působila jako místopředsedkyně oborové komise TO E ve Fondu rozvoje vysokých škol.

### Knihovnické aktivity – prezentace činnosti, zahraniční cesty

Semináře *Akvizice ve vysokoškolských knihovnách*, který pořádala AKVŠ 3. 4. 2008 v Brně se aktivně účastnila Mgr. Jarmila Štruncová s příspěvkem *Akvizice knihoven ČVUT – informační zabezpečení studia, vědy a výzkumu*.

PhDr. Marta Machytková se zúčastnila, s podporou AKVŠ, mezinárodního semináře zaměřeného na nové a rekonstruované budovy knihoven ve světě - *14th Seminar of the LIBER Architecture Group*, který se konal 8. – 12. dubna 2008 v Budapešti (Maďarsko).

Na mezinárodní konferenci *INFORUM 2008*, která se konala 28. - 30. května 2008 v Praze prezentovala Mgr. Ilona Trtíková příspěvek *Podpora využívání elektronických informačních zdrojů na ČVUT*.

PhDr. Ludmila Tichá byla odborným garantem 6. ročníku celostátního semináře *Informační výchova a informační gramotnost v teorii a praxi vzdělávacích institucí 2008*, který se konal 25. 9. 2008 v Praze.

Aktivní byla ze strany ČVUT účast na 15. ročníku *Bibliotheca Academica 2008* (dříve *Celostátní porada vysokoškolských knihoven*), která se konala 3. – 5. 10. 2008 v Plzni. V programu vystoupily PhDr. Ludmila Tichá a Mgr. Ilona Trtíková.

V prosinci PhDr. Barbora Ramajzlová navštívila světový veletrh informačních zdrojů *Online Information 2008* v Londýně.

## Publikační a přednášková činnost

LANDOVÁ, Hana et al. Information literacy programmes in higher education in the Czech Republic: The path of theory and practice. In: *Information Literacy at the crossroad of Education and Information Policies in Europe*. Edit. By Carla Basili. Roma: Consiglio Nazionale delle Ricerche 2008. p. 72-91. ISBN: 978-88-8080-096-5 [Landová, Tichá, Dombrovská, Šedinová].

MACHÁČKOVÁ, Tereza. Třídění Kongresové knihovny. *Čtenář. Měsíčník pro knihovny*. 2008, roč. 60, č. 7/8, s. 262-263. ISSN 0011-2321.

ŠTRUNCOVÁ, Jarmila. Akvizice knihoven ČVUT – informační zabezpečení studia, vědy a výzkumu. In: *Akvizice ve vysokoškolských knihovnách. Brno, 3. duben 2008*. [online]. 2008 [cit. 9. 3. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.akvs.cz/pdf/2008-akvizice-struncova.pdf>>.

TICHÁ, Ludmila. Kurz Informační společnost, kvalita veřejných služeb a kvalita života a projekt Platforma i2010. *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 1 [cit. 16. 1. 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/?q=node/4492>>. URN-NBN:cz-ik4492. ISSN 1212-5075.

TICHÁ, Ludmila. *Komise IVIG v roce 2008*. Vyžádaná přednáška na seminář IVIG, Praha, 25. září 2008. [online] 2008. [cit. 20. 1. 2009]. Dostupné z WWW: <[http://knihovny.cvut.cz/ivig/prezentace/ticha\\_08\\_komise.ppt](http://knihovny.cvut.cz/ivig/prezentace/ticha_08_komise.ppt)>.

TICHÁ, Ludmila. *Činnost komise IVIG v roce 2008*. Vyžádaná přednáška na konferenci Bibliotheca Academica, Plzeň, 4.-5. listopadu 2008. [online]. [cit. 20. 1. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.ba-cpvsk08.zcu.cz/prezentace/BA-Ticha.ppt>>.

TICHÁ, Ludmila. *Strategie rozvoje informační gramotnosti studentů ČVUT na léta 2008-2012: příspěvek k celoživotnímu vzdělávání*. Praha: Knihovny ČVUT, 2008. 11 s. Interní materiál.

TRTÍKOVÁ, Ilona; RAMAJZLOVÁ, Barbora. Podpora využívání elektronických informačních zdrojů na ČVUT. In *INFORUM 2008: 14. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha, 28.-30. května 2008*. Sborník [online]. 2008 [cit. 7. 4. 2009]. Dostupné z WWW: <<http://www.inforum.cz/archiv/inforum2008/sbornik/27/>>.

TRTÍKOVÁ, Ilona. Referenční služby online : rozvoj služeb knihoven ČVUT. In: *Bibliotheca academica – Cíle a perspektivy vysokoškolských knihoven 2008, Plzeň, 4. - 5. listopadu 2008*. [online]. 2008 [cit. 7. 4. 2009]. Dostupné z WWW: < <http://www.ba-cpvsk08.zcu.cz/prezentace/BA-Trtikova.ppt> >.



## Granty

Úspěšnou aktivitou knihovníků ČVUT je práce na rozvojových projektech. Získáváním grantů se zabývali převážně pracovníci oddělení knihoven, kteří připravovali projekty s celoškolskou působností. Projekty byly realizovány ve spolupráci s vedoucími knihoven a účinnou podporou všech knihovníků.

### Granty za rok 2008:

- *Serials Solutions – další krok ke rozvoji informačních e-slужeb knihoven ČVUT* – projekt FRVŠ, řešitelka Ilona Trtíková, spoluřešitelky Tereza Macháčková, Lenka Němečková
- *Systém eVŠKP ČVUT – budování digitálního fondu závěrečných prací* – podprojekt v rámci rozvojového projektu *Rozvoj infrastruktury ČVUT v Praze pro splnění požadavků závazných předpisů a pokynů*, Rozvojové projekty MŠMT na rok 2008, řešitelka podprojektu Barbora Ramajzlová
- *Transformace knihoven ČVUT a příprava provozu v novém prostředí* – podprojekt v rámci projektu *Program na rozvoj přístrojového vybavení a moderních technologií*, Rozvojové projekty MŠMT na rok 2008, řešitelka podprojektu Barbora Ramajzlová
- *Informační vzdělávání bez bariér: webový portál pro rozvoj informační gramotnosti a podporu celoživotního vzdělávání* – centralizovaný rozvojový projekt MŠMT na rok 2008. Zúčastněné školy: Česká zemědělská univerzita v Praze, České vysoké učení technické v Praze, Západočeská univerzita v Plzni; koordinátor: Hana Landová, Česká zemědělská univerzita, řešitelka projektu za ČVUT: Ludmila Tichá
- *Zajištění klíčových informačních zdrojů a služeb pro technické obory* – program MŠMT 1N *Informační infrastruktura pro výzkum*, řešitelka Barbora Ramajzlová (pokračující projekt 2004 – 2008)

### Granty podané na rok 2009

- *Transformace knihoven ČVUT a příprava provozu v novém prostředí* – podprojekt v rámci projektu *Program na rozvoj přístrojového vybavení a moderních technologií*, Rozvojové projekty MŠMT na rok 2009, řešitelka podprojektu Barbora Ramajzlová
- *Realizace Digitální knihovny DSpace ČVUT pro ukládání a zpřístupňování závěrečných prací* – podprojekt v rámci projektu *Program na rozvoj přístrojového vybavení a moderních technologií*, Rozvojové projekty MŠMT na rok 2009, řešitelka podprojektu Helena Kovářiková
- *RefAware - nový nástroj pro rozšíření online referenčních služeb na ČVUT* – projekt FRVŠ, řešitelka Ilona Trtíková

## Seznam zaměstnanců knihoven k 31. 12. 2008

Fakulta	Jméno	E-mail	Telefon	Činnost
F S v + F A	PhDr. Lenka Krejčová	krejcova@fsv.cvut.cz	224354464	vedoucí knihovny
	Dana Hanžlová	hanzlova@fsv.cvut.cz	224354463	zástupkyně, katalogizace
	Olga Heřmanová	hermanova@fsv.cvut.cz	224353733	čítárna časopisů
	Helena Libovická	helena.libovicka@fsv.cvut.cz	224353749	výpůjční protokol
	Eva Moravcová	moravcov@fsv.cvut.cz	224354462	expedice – sklad
	Bc. Bohdana Němečková	bohdana.nemeckova@fsv.cvut.cz	224354465	MVS, MMVS, EDD, VPK
	Drahomíra Sakslová		224353733	čítárna časopisů
	Ing. Zuzana Statečná	zuzana.statecna@fsv.cvut.cz	224353749	výpůjční protokol
	Miroslava Zaisová	miroslava.zaisova@fsv.cvut.cz	224354465	akvizice časopisů
F S	PhDr. Ludmila Tichá	ludmila.ticha@fs.cvut.cz	224357309	vedoucí knihovny, akvizice, výuka
	Mgr. Zdenka Cívínová	zdenka.civinova@fs.cvut.cz	224357211 224355680	rešerše, pasivní MVS, MMVS, výuka
	Mgr. Daniela Cizlová	daniela.cizlova@fs.cvut.cz	224357209	akvizice, výměna
	Lenka Ečerová	lenka.ecerova@fs.cvut.cz	224357308	aktivní MVS, periodika
	Ing. Jiří Kněžů, CSc.	jiri.knezu@fs.cvut.cz	224357310	vedoucí studovny Karlovo nám.
	Ing. Marie Kutinová	marie.kutinova@fs.cvut.cz	224355681	vedoucí studovny Dejvice
	Stanislav Ledinský	stanislav.ledinsky@fs.cvut.cz	224357310	studovna Karlovo nám.
	Helena Linková	helena.linkova@fs.cvut.cz	224355682	studovna Dejvice
	Ilona Poláčková	ilona.polackov@fs.cvut.cz	224357209	katalogizace, správa fondu
	Hana Stárková	hana.starkova@fs.cvut.cz	224357481	výpůjční protokol
	Věra Stočesová	vera.stocesova@fs.cvut.cz	224355682	studovna Dejvice
	Jana Taublerová	Jana.Taublerova@fs.cvut.cz	224357209	fakturace, odpisy
	Karel Veselý	karel.vesely@fs.cvut.cz	224357310	studovna Karlovo nám.
F E L	PhDr. Marta Machytková	machytko@fel.cvut.cz	224352374	vedoucí knihovny
	Adéla Hruběšová	hrubesov@fel.cvut.cz	224353920	studovna časopisů
	Věra Kočová	kocova@fel.cvut.cz	224352396	MVS, MMVS
	Ludmila Kučerová	kucero@fel.cvut.cz	224352376	výpůjční protokol
	Mgr. Jana Sedláčková	sedlacko@fel.cvut.cz	224353920	periodika
	Irena Šimáková	simakova@fel.cvut.cz	224352375	akvizice
	Helena Zítková	zitkova@fel.cvut.cz	224353579	studovna s volným výběrem
	Marie Žalská	zalska@fel.cvut.cz	224352376	katalogizace

Fakulta	Jméno	E-mail	Telefon	Činnost
FJFI	Mgr. Jarmila Štruncová	jarmila.struncova@fjfi.cvut.cz	224358307	vedoucí knihovny, akvizice, katalogizace, aktivní MVS
	Zdena Chaberová	zdena.chaberova@fjfi.cvut.cz	224358305	výpůjční protokol, aktivní EDD
	Ivana Pittnerová	ivana.pittnerova@fjfi.cvut.cz	224358340	studovna, periodika, pasivní MVS, MMVS, EDD
FD	Leona Šrůtová	srutova@fd.cvut.cz	224359191	pověřena vedením knihovny, akvizice, výpůjční protokol, periodika, MVS
	Josef Jílek	jilek@fd.cvut.cz	224359191	výpůjční protokol, katalogizace, MVS
	Olga Macků	macku@fd.cvut.cz	224359191	katalogizace, výpůjční protokol
FBMI	Stanislava Bořilová	borilova@fbmi.cvut.cz	224358455	vedoucí knihovny
MÚVS	Bc. Magdalena Maňhalová	manhalova@muvs.cvut.cz	224359153	vedoucí knihovny
	Vít Mrkvička	mrkvicka@muvs.cvut.cz	224359153	referenční služby
KÚ	PhDr. Jaroslava Goldšmídová	gold@klok.cvut.cz	224353562	vedoucí knihovny
VIC	PhDr. Barbora Ramajzlová	ramajzlo@vc.cvut.cz	224358445	vedoucí oddělení, metodické řízení, dostupnost EIZ
	Ing. Jiří Cejp	cejp@fel.cvut.cz	224352017	systémový technik, správce systému Aleph
	RNDr. Ivana Hájková	hajkova@vc.cvut.cz	224358450	systémový knihovník, administrátor systému EDD ČVUT, knihovna VIC
	PhDr. Helena Kovářiková	kovariko@vc.cvut.cz	224358451	koncepce a vývoj Digitální knihovny ČVUT, metodik specializovaných knihovnických činností
	Mgr. Michaela Morysková	morysko@vc.cvut.cz	224358406	metodik a administrátor Digitální knihovny ČVUT
	Mgr. Lenka Němečková	lenka.nemeckova@vc.cvut.cz	224359938	informační vzdělávání
	Mgr. Tereza Šorejsová	machacko@vc.cvut.cz	224358451	mateřská dovolená
	Mgr. Ilona Trtíková	trtikova@vc.cvut.cz	224358446	web knihoven ČVUT, administrátor online referenčních služeb, podpora hodnocení vědy a výzkumu